

# KÜNSTERER GRUPPE



# BRÜCKE

1905 formades konstnärgruppen Die Brücke av Ernst Ludwig Kirchner, Erich Heckel, Karl Schmidt-Rottluff och Fritz Bleyl. Max Pechstein gick med 1906 och Otto Müller så sent som 1910, tre år innan gruppen löstes upp. Gruppen var en av de centrala föregångarna för den tyska expressionismen och tog sitt namn efter inspiration av ett citat från Friedrich Nietzsche. I sitt manifest skrev de om viljan att skapa en ny konst för en ny tid.

När gruppen bildades var den yngste 21 år och den äldste 25 år. Flera av konstnärerna fick långa liv och i utställningen Färgstarka ögonblick möter vi akvareller skapade av dessa sex konstnärer, både under perioden med Die Brücke 1905–1913 och senare i sina konstnärskap. Utställningen är producerad i samarbete med Brücke Museum Berlin.

**Nordiska Akvarellmuseet**  
28 september – 30 november 2008

# Ernst Ludwig Kirchner

## (1880-1938)



Ernst Ludwig Kirchner föddes 1880 i Aschaffenburg och flyttade som barn till Chemnitz. I 20-årsåldern studerade han arkitektur i Dresden och München och blev efterhand mer och mer engagerad i sin konst. Det var i den ateljé som Kirchner hyrde, en före detta slakteributik i Dresden, som konstnärgruppen Die Brücke grundades. Här levde de bohemliv, sökte alternativ till den stela akademiska konsten och tecknade modell.

Kirchner inspirerades både av äldre konst och av det nya avantgardet. Hans tidiga bilder dominerades av nakenstudier i naturen, skildrade med starka färger. Åren i Berlin efter 1911 förändrades hans bildspråk och han skapade en serie uppskattade storstadsskildringar, som med varje penseldrags expressivitet gestaltade det höga tempot och anonymiteten bland invånarna. I Berlin försökte han även bygga upp MUIM-Institut (Moderner Unterricht im Malen = modern undervisning i måleri) tillsammans med Max Pechstein, ett projekt som efter endast ett par år fick läggas ner. När Die Brücke splittrades fortsatte Kirchner sin egen väg. Oenigheten gjorde att han inte längre ville bli förknippad med gruppen. Han blev allt mer erkänd och etablerad som konstnär.

Under första världskriget tog han värvning, men fick efter kort tid i det militära ett nervsammanbrott. Efter återhämtning och behandling drog han sig tillbaka till ett avskilt liv i den schweiziska byn Davos och fördjupade sig konstnärligt i studier av bergsmassiven och jordbrukarnas liv i alpbyarna. Han ställde ut, skrev konstteori och målade fram till 1938. Året innan hade nazisterna i Tyskland stämplat honom som degenererad konstnär. Motgången tillsammans med en smärtsam sjukdom ledde till att han tog sitt eget liv.

## Erich Heckel (1883-1970)



Erich Heckel föddes i Döbeln, nära Chemnitz 1883. Redan under sina tidiga tonår var han intresserad av filosofi och litteratur. Tillsammans med barndoms-kamraten Karl Schmidt-Rottluff var han med i debattklubben Vulkan. De diskuterade konst, litteratur av författare som Nietzsche och Dostojevskij och de opponerade sig mot förljugenheten i det borgerliga samhället. När han började studera arkitektur i Dresden blev Ernst Ludwig Kirchner en av hans närmaste vänner, och de bildade Die Brücke 1905. Heckel var den pragmatiska tänkaren och blev gruppens kassör och sekreterare. Den norske konstnären Edward Munch var en stor inspirationskälla för honom, och Heckel var den i gruppen som mest intensivt arbetade med träsnitt. I likhet med de andra sökte han sig ut i naturen för att finna bildmotiv och en plats för kontemplation.

När gruppen flyttade till Berlin 1911 började Heckel överföra sina intryck av staden och inspiration från litterära texter till melankoliska bilder i dämpade färger. Efter gruppens upplösning 1913 reste han genom Europa där han fann en rikedom av motiv. I likhet med de andra Brückekonstnärerna drogs han främst till bergen. I sina teckningar och skisser från första världskriget bearbetade han upplevelser från sin tid som sjukvårdare i Flandern. Under andra världskriget förstördes en stor del av hans arbeten; en del beslagtogs av nazisterna och en del blev offer för bombanfall. Heckel arbetade med sin konst hela livet, och var också lärare på konstakademien i Karlsruhe. Han blev 87 år gammal.

# Karl Schmidt-Rottluff

## (1884-1976)



Karl Schmidt-Rottluff föddes 1884 i Rottluff utanför Chemnitz och var skolkamrat med Erich Heckel. 1905 började han studera arkitektur i Dresden, men redan efter ett år bestämde han sig för att avbryta studierna och istället koncentrera sig på sitt konstnärskap och på gruppen Die Brücke. Schmidt-Rottluff var den som främst arrangerade de många utställningar som gruppen deltog i gemensamt.

I sitt bildskapande arbetade Schmidt-Rottluff med rena primärfärger på ett kraftfullt expressionistiskt vis, och en stor del av hans tidiga produktion skildrar det isolerade kustområdet kring byn Dangast. Efter upplösningen av Die Brücke började han att använda sig av ett allt mer geometriskt formspråk, inspirerat av afrikansk konst, kubism och futurism.

Under första världskriget kallades han in och tjänstgjorde vid östfronten i Ryssland. Där skapade han en serie träsnitt med religiösa motiv som bearbetar krigets fasor. Efter kriget tillbringade han vintrarna i sin ateljé i Berlin och sommarmånaderna på resor, och skapade stilleben och landskap i kraftfulla färger. 1937 stämplade nazisterna hans konst som degenererad och så många som 608 av hans målningar beslagtogs på tyska museer. 1941 förbjöds han helt att vara verksam som konstnär.

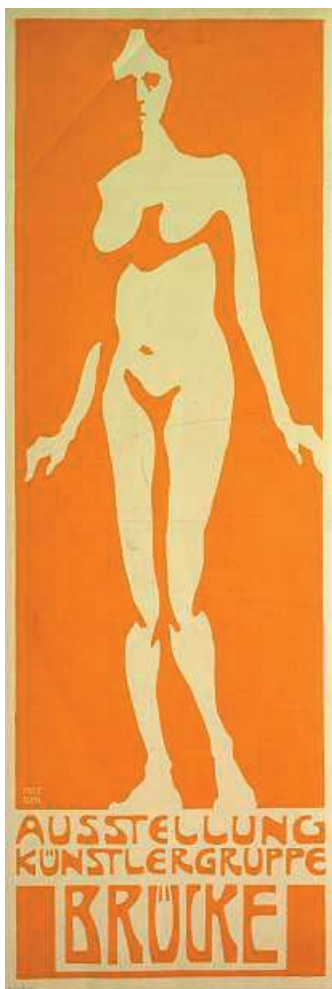
Efter andra världskriget utsågs Schmidt-Rottluff till professor vid högskolan för konst i Berlin och fortsatte sitt konstnärliga arbete. På 60-talet donerade han en stor del av sin konst till staden Berlin och skapade grunden för Brückemuseet. Han fick ett långt liv.

# Fritz Bleyl

## (1880-1966)

Fritz Bleyl föddes 1880 i Zwickau. Som ung drömde han om att bli målare, men på sina föräldrars uppmaning började han studera till arkitekt i Dresden. Redan den första terminen lärde han känna Ernst Ludwig Kirchner. De delade ideal om den fria spontana konsten och idéer om ett nytt, friare samhälle. De sökte sig ut för att teckna i naturen, diskuterade bildskapande och smidde framtidsplaner.

Bleyl var den av medlemmarna som arbetade mest med det grafiska, och han skapade många av gruppens tidiga affischer och flygblad. Gruppens första utställning ägde rum 1906, och Bleyls affisch visade en bild av en naken kvinna. Den blev förbjuden av polisen som menade att den var pornografisk och bröt mot sedlighetslagen. Samma år blev han färdig med sin examen, tackade ja till ett erbjudande om arbete som lärare vid Bauschule i Freiberg i Sachsen och bildade familj. Året därpå lämnade han konstnärsgruppen för att i resten av sitt liv leva med sin familj, arbeta som arkitekt och undervisa som docent. Han fortsatte att själv arbeta med grafik och teckning, men ställde aldrig mer ut sina verk.



*Litografisk affisch av Fritz Bleyl för den första utställningen med Die Brücke 1906. Originalstorlek 71.5 x 24.5 cm.*

# Otto Mueller

## (1874-1930)



Otto Mueller föddes 1874 i Liebau i nuvarande Polen. Efter att ha avslutat sina gymnasiestudier började han som litografilärling 1890 och gick snart vidare till konstakademierna i Dresden och München. I Dresden mötte han Maschka Meyerhofer, som senare kom att bli hans hustru och en av hans främsta modeller. Paret reste mycket tillsammans och flyttade så småningom till Berlin, där Müller blev medlem i Die Brücke 1910.

1910 var Mueller också med och bildade gruppen Neue Secession tillsammans med bland andra Max Pechstein, Emil Nolde och Vasilij Kandinskij. Kring förra sekelskiftet fanns många konstnärsgupper i Europa, och många av dem kallade sig för Secession (tyska för "utbrytning"). Ofta skedde det i opposition mot värden och företeelser i samhället som konstnärerna såg som förlegade. Neue Secession var en utbrytargrupp ur Berlin Secessionen, som i sin tur skapats 1899 som en utbrytargrupp ur Berlins konstnärsförening. Senare kom några av medlemmarna i Neue Secession att bilda den andra centrala expressionistiska gruppen i tysk konsthistoria, Der Blaue Reiter.

Otto Müllers verk, som ofta skildrar romer och nakna kvinnor, präglas av ett sökande efter ursprunglighet och ett intresse för människan i naturen. Han hade bland annat tagit intryck av Paul Gauguins konst. 1919 blev han professor vid konstakademin i Breslau, där han fortsatte att undervisa fram till sin död 1930.

# Max Pechstein

## (1881-1955)

Max Pechstein föddes 1881 i Zwickau. Som 15-åring började han en fyraårig lärlingsutbildning i dekorationsmåleri och fortsatte sedan till konstakademin i Dresden. Vid sin examen 1906 fick han ett resestipendium till Rom och på hemvägen besökte han Paris. Redan tidigt hade Vincent van Goghs expres-siva måleri från sent 1880-tal påverkat honom, men i Paris blev han också fascinerad av Matisse och fau-visterna.

Tillbaka i Dresden mötte han Erich Heckel och kom genom honom att bli medlem i Die Brücke. Han drömde om att leva i harmoni med naturen, men sökte sig 1910 tillsammans med de andra till Berlin. Där var han aktiv inom både konstliv och politik. Tillsam-mans med Otto Müller var han en av grundarna till Neue Secession, en utbrytargrupp som skapade egna utställningar i Berlin. 1918 var han med och bildade Novembergruppen till stöd för Weimarrepublikens socialistiska novemberrevolution.

I sin konst tog Pechstein alltmer intryck av äldre folk-konst och konst från Oceanien och Afrika. Hans bilder var kraftfulla med grova svarta konturer och kantiga figurer. I sökandet efter en värld fri från krav och kon-vention reste han 1914 till stillahavsön Palau. Där skapade han berömda kvinnobilder, exotiska stilleben och landskap. Tillbaka i Berlin blev han en uppskattad konstnär och fick många uppdrag, bl.a. att dekorera privata hus och skapa glasfönster.

Både uttrycket i hans konst och hans politiska engage-mang gjorde honom till måltavla för nazisternas avsky. Några år efter att de kommit till makten avsattes han från sin tjänst vid konsthögskolan, och 326 av hans konstverk på tyska museer beslagtogs. Efter krigs-slutet 1945 återfick han sin professur i Berlin, och fick de följande åren många hedersbetygelser och utmärkelser för sitt konstnärliga arbete. Sommaren 1955 avled han vid 73 års ålder.



*Max Pechstein i sitt hus i Berlin-Zehlendorf, 1915*

**Texter**

Lena Eriksson, Elenor Noble  
& Julia Haimburger

© Nordiska Akvarellmuseet 2008